

Yazı Başlığı : Dîn-i İslâm'da Hedef-i Münâkaşa Olan Mesâilden : Suret - 3

Müellif: Mustafa Sabri Efendi

Dergi: Beyanülhak, Cilt 1 Sayı 23

Tarih: 23 Şubat 1324

Mâhir ressamların âsâr-ı san'at ve ma'rifetleri bulunan ve ale'l-ekser suret-i temâsîli ihtiva eden tablolara karşı da kıymetşinâslık nefatsız verilmek nâm ve unvâniye bir nev'i i'tinâ vardır ve bu hâl, i'tiyâdât-ı medeniyyeden zevk-i selîm icâbından olmak üzere o kadar teessüs ve ta'mmüm eylemiştir ki: şimdi bunlara karşı da acaba ne diyecek kıyâmeden nasıl intikadâtta bulunacak diye birçok kârilerimin hande-i istihfaf ve istihzaya hazırlanacaklarından eminim. Fakat onlarda emin olsunlar ki evvela beşerin menâfi' ve fezâilini herkesten ziyâde takdir eden velakin mahza ciddiyyât ve hakikiyyât üzerine müesses olan medeniyet-i İslâmiye böyle alâyişlere böyle malâyânîlere karşı o kadar çılgıncasına incizâb göstermez. Buna misal olarak sadr-ı İslâm vekâyi'-i târihiyyesinden nakledeyim: Ahd-i Fârûkînin meyânında kıymet-i mâddiye ve sînâ'iyyesi cihetiyle bugün milyonlara, belki milyarlaraya değışilebilen mersâ' ber-hâlîydi iğtinama geçirilmiş ve bi'l-istizân Hazret-i Hâlife tarafından gelen emir ile guzât-ı Müslimîn beyninde parça parça taksim edilmiştir. İşte biizm, sanâyi'-i nefisenin birincilerinden ma'dûd olan ressamlık hakkındaki istihfafımız ne kadar cüretkârlık addedilirse bu vek'â-yiye de öylece taccüb ve te'ssüf edenler bulunur. Halbuki iyi düşünülünce Hazret-i Ömerin (Radiyallahu Teâlâ Anh) bu meseledeki ulüvv-i azmi, celâlet-i re'yi ve tedbirine kendisine yakışan büyüklüklerden olduğu anlaşılır. Çünkü mezkûr halının nefâsetine karşı biraz meftuniyet, bir nev'î zaaf-i kalp göstererek kemâl-i ciddiyetle ve el birliğıyle yeni bir Dîn-i Âlînin teşeyyüd bünyânına (temelinin kuvvetlendirilmesine) çalışmakta olan bir kavmin başına erkeklerden ziyade kadınlara yaraşan bu gün mucip olduğu mesârif-i bî nihâye ile âlem-i medeniyeti bîzâr eden ibtilâ-yı zînet ve âlâyiş gâilesini çıkarmamak iin böyle yapılması elzem ve ensep idi. Ale'l-husus Dünyayı hiçe sayan Hazret-i Ömer nazarında böyle şeylerin hiçbir ehemmiyeti yoktur. Eğer bu gibi ihtişâmât-i zaidenin bir melik için faydası olsaydı Devlet-i Kısraviyenin başından arta kalmazdı. Mukaddimedede şöyle bir sözümüz geçmişti: "Kur'ân insanların kanun-i maişet ve

müâşeretini, ahlakını, medeniyetini en ciddi, en nezîh, en sâde, en umumi, bir surette tanzim eder". İşte o cümledeki kuyûdun manalarına dikkat edildiyse şuracıkta ezhân-ı kariîni ısınrımayaya çalıştığımız hakikatler daha güzel anlaşılır.

Elvâh-ı tabiîyyeyi aynı aynıya tasvîr etmek nokta-yı nazarından pek büyük bir kieymet ve ehemmiyeti haiz olan tablolar ve meselâ: Duvarda gösterilen açık bir oda kapısından içeriye doğru giden medd-i mevûm basrînin, odada mevzu bir mangala düşecek gibi bir vaz' alan çocuk resmine karşı adeten bir manzara-i kazânemûd müşaheede ediyormuşçasına mucîb-i telâş olması ve'l-hâsıl temâşâ gürânı (izleyenleri) yanılta bütün resm-i hikâyeleri pek büyük birer hüner ve marifete dâl olmakla bireaber ma't-te'ssüf menâfi'-i ciddiye ve hakîkiyeleri mefkûddur. Âkil mahza bir taaccüb ve istiğrâbı mukabilinde o kadar mebâliğ-i mühimmeyi (hatrı sayılır parayı) feda edemez. Attığı iğneleri müteselsilen yekdiğerinin gözüne saplamak suretiyle ibrâz-ı san'at eden bir hünervere mükâfaten ekabirden bir zâtın bir çuval iğne ihsân ettiği ve "bunu ne yapacak?" usaline cevaben de: Kıyamete kadar birbirine geçirsin dediği meşhurdur. İşte o, nifâsperverânın(?) perestiş edercesine meftûn ve hayranı olduğu tablolarda lüm'ât iğfaliyle ebsâr ve efkârı kamaştıran medeniyet-i mustahdesenin ilka ettiği hissiyât-ı alâyiş ve sefâhetten tecerrüd ederek düşünölmek şartıyla iğne hikayesinden farklı değillerdir. El-Hâsıl bu tablolar katiyyen havâic-i sahîha-yı beşeriyeden addolunamazlar. Amma bu gibi masnûât-ı nefîseye havâic-i aslîyesini mâ'-ziyâde temin ve tesviye eden erbâb-ı servet para verir, ve insanlar bazen böylece (hevesât) ve şehev3at yolunda mesârif ihtiyarından çekinmeyerek buna muvaffakiyât-ı maliyelerinin mükâfât-ı salâhiyeti olmak üzere kendilerini kalben mütelezziz edebilecek tecemmülât ve tezeyyünât namına verebilirler diyenler vardır. Halbuki mesela bin lira bedelinde alınan bir tablonun bereceği neşve-i kibârâneye, o meblağın yarısı ile beşyüz fakiri sevindirmekten husûle gelen zevk-i hamiyet ve insaniyeti tercih edemeyen ve diğér nısfını, saye-yü saatinde bu gibi me'ser-i müftehireye muktedir olduğu servetinin cihet-i nâmiyesinde istimal etmeyen bir adamın (kibarlığına) ve aklına, medeniyet göreneklerine esir olmayan bir akl-ı ahrârâne ile şaşmak lazım gelir. Amma bu gibi ihtiyâcât-ı medeniye o mesellü vezâif-i insâniyeyi d ifâdan sonra servetin fazele-i füzâlatıyla (fazlalıklarıyla) istihsâl olunur diyenlerse bizim deminki arzettiğimiz kıyasın her ihtimale karşı kabil-i tatbik olan ekîse-i kat'iyeye-i muttarideden olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü servet ne kadar fazla olsa yine muavenet edilecek fakara bulunur ve en sonuncu fakirin memnuniyeti en birinci zinetten daha ziyade mühim ve mültezim olmak lazım gelir. Bu süzler doğrudur. Amma insanlar bâ husus saika-i servetle ziyet ve sefahetten büsbütün mahrum edilemezler. Hayât-ı beşeriyenin buna az çok

ihtiyacı vardır. Çünkü insan her vakit ciddiyât ile iştilal edemez. Bazen de gözünü gönlünü açacak şeylere vakit ve nakdini sarfedecek, gülecek, eğlenecek ve hatta oynayacaktır, denilmek hiç doğru olmaz. Çünkü bunun, daima insanları bu halde görmekten yani görünenden başka delili yoktur. Halbuki yine görenin ve vekâyi' delâletiyle insanların akl-ü hikmet ve kanun-i ma'delet haricinde icrasından hali kalmadıkları efali istihsân edebilir miyiz? Hem, beşeriyette sefâhet niçin zaruri olsun? Gece gündüz istirahat bilemeyen zenginler, milyonerler bulunduğu halde sefâhete istirahattan daha mühim nazarıyla bakılabilir mi? Halbuki Dîn insanların bi'l-cümle ihtiyâcât-ı sahîhalarını rehin isâf etmiş, muazzemât-ı huzûzun hiçbirisinden kendilerini mahrum bırakmamış, men' ettiği ahvâl-ü müştehiyyâttan her biri makamına mübâhattan bir şey ikame eylemiştir.[1] Bazen mekulat-ı memnu'âya mukabil bunca nefâis-i matûmeyi, müskirâta karşı sair meşrubât-ı lezîzeyi tecviz etmiş, fahş-i kabîh eylediği halde en güzel nisvân ile izdivaca salâhiyet vermiş, gayet mahdûd bir çerçeve dahiline sıkıştırılan menâzir-i sînâ'iyeye kıymet vermekle beraber en vâsi' en mütenevvi' bir meşher-i bedi'î olan elvâh-ı hilkatî nazar-ı dikkat önünde keşâde bırakmıştır. .... emniyet altında ibrâz eylediği siymâ-i meskenete ve kumarın, sibğa-i sür'at ve adem-i mahdûdiyetle yaldızladığı çehre-i mekîdete atf-ı nigâh etmeyip beri taraftan ticâret gibi bir muhibb-i lahûtînin[2] uzattığı dest-i samîmiyet ve uluvviyyeti kabul eylemiş, tiyatrolarda, gazinolarda ve bütün laibetgâhlarda (oyun eğlence mekânları) para kazanmak ile imâte-i vakt eylemek gibi iki muhtelif ve mütebâyin hissiyâtın kerkîn (azmış, sapıtmış), mümsik, kıymet-i hususiyetten ârî dakikaları arasında istihsâline çalışılan neşât-ı inbisâta mukabil aile bucağında, yarân bezminde, hücre-i mütalâada, müsâhebet-i ilmiyye ve edebiyede bulunan ezvâk-ı sâfiye-i seâdeti tercih etmiştir.

İşte kendini bilen insanı eğlendirmek ve neşveyâb etmek için ma'a-ziyâdet kafi olan şu vesâite kanaat etmeyerek başka suretle eğlence arayanlardan, bir def'a vuku'-i inana ile'l-ebed yüz karası olacak efali irtikaba kadar ilerleyenler ve bazen enva'-ı mevcûde-i sefâhetten bıkip usanarak iç sıkıntısından intihar edenler bulunduğu işitilmiştir. Evet, insanların, harekât-ı hevâperestânededen bi'l-küllîye ayrılmaması, kusurdan hâli olmamaları manasınca doğrudur. Ve itiyâd ile te'yîd eden bu gibi ahvâlden kurtulmak ve hatta o itiyâdın her gün okuttuğu ders-i iğfâl yüzünden bunların noksan-ı beşerî asârından olduğunu anlamak pek kolay bir şey olmadığı müsellemdir. Ancak tekemmülât-ı insâniyyeye ve vüsûlde bi't-tab' herkese müüyesser olmayan fezâildendir. Min kabl-i âh (âh vâh etmezden

önce) mevhûb olan Dînimizin en âli meziyyeti, en meşkûr hizmeti ise bize insanlıktaki o anlaşılmayan kusurları, o tab'an müncezep (tavlanmış) olacağımız mezâlik-i akdâmı bildirmektir. Yoksa o gibi hâlâttan kendini elemeyenler Dinden çıkmış olmazlar.

Ahkâm-ı İslâmiyyeyi istişkâl edenlerin muhâkemelerinde ne kadar sahîf garabetlere, ne müz'ic anlayışsızlıklara tesâdüf ediyoruz: İnsanların, eğlence ve hatta sefâhet nâmına hiçbir hareketine, hiçbir zamanda müsaade edilmezse bu hâl, ma fevka't-tabî'a bir emr-i muhâl olur diyorlar. Bu iddiâ-yı mübâlağakârânenin, arzettiğim veçhile görenekten başka delili olmamakla beraber vazifesi iyiye iyi ve fenaya fena demekten ibaret olan kanûn-i Şerîat başka türlü ne yapmalıydı? Bunların aklınca sefâheti az olmak şartıyla tecviz etmeliydi, demek olacak. Halbuki böyle kanun olmaz. Fenânın azını nazar-ı müsamahayla görerek, bir şeyin killeti ile mefkûdiyetini seçememek kanun-i şerîatın uluvviyet ihatasına yakışmaz. Kendisi fenalığın azının zararı yok demek gibi bir eser-i zühul göstermeyeceği gibi tashih-i efkâr için bunu böyle söyleyeni de şedîden müaheze eder. Sonra fenânın azındaki fenalık dahi iz'ân ve takdir edilerek vuku'-i seyyiâtın bilâ tevbe azının afvolunması me'mûl ve çoğunun afvolunması mümkün ve ve tevbe ile kalîl ve kesîrinin affı muhakkak bir hâlde bulunur. İşte görülüyor ki ahkâmında oldukça şiddet ve suubet tevehhüm ettikleri Şerîatımızda bilakis semâhat ve âtifet mebzûlen mevcut ve ancak su-i tefehhüm cidden merdûttur.

Ma ba'di var.

Hazırlayan : Bayezid Mete

Editör : M.Salih Yıldız

---

[1] Hatta fitratın esrâr-ı bedîa-yı âdilânesinden olmak üzere insanların şu huzûz-i

aslîyesinden gayet derin bir müsvât mündemiçtir. Çünkü iştihâ-i hakîkî ile yenen yavan ekmeğin lezzeti her gün tenâvül olunan et'ime-yi nefise-i mütennevi'adan efzûn ve bazen çirkin bir kadına karşı zevç-i sairelerinden ziyade meftûn ve memnûn olur. Dimek ki tarîk-i hayatta bazı ahvâl-i fevke'l-âde müstesna olmak üzere zengîn, fakîr herkes için vesâit-i seâdet amadedir. Ancak bunkardan istifâde yolunu çok kimseler bilemediğinden peymâne-yi hayâtı kendi kendilerine zehir ederler.

[2] el-Kâsibu Habîbullah